

Ida Mlakar Črnič

O kravi, ki je lajala v luno

glasbena predstava **5+**

pedagoško gradivo

Kazalo

Pred ogledom

- O predstavi **1**
- O avtorici **2**
- O režiserki **3**
- Kdo (naj) laja? **4**
- Na pot **6**

Po ogledu

- Pogovor o predstavi **8**
- Živalske zgodbe **9**
- Staranje **11**
- Potovanje **12**
- Glasba **14**
- Humor **16**
- Priporočila za skupno branje **17**

O predstavi

O kravi, ki je lajala v luno

Glasbena predstava **5+**

Avtorica Ida Mlakar Črnič

Avtorici dramatisacije Ana Duša, Brina Klampfer Merčnik

Režiserka Brina Klampfer Merčnik

Avtorica besedil songov, dramaturginja Ana Duša

Avtor glasbe in zvoka Branko Rožman

Scenografka Sara Slivnik

Kostumografka Tina Kolenik

Avtorja glasbe songov Branko Rožman, Manca Trampuš

Koreografka Vita Osojnik

Oblikovalec svetlobe Andrej Hajdinjak

Oblikovalka rekvizitov Katarina Planinc

Asistentka avtorja glasbe in zvokov Manca Trampuš

Lektorica Živa Čebulj

Zasedba

Manca Trampuš, k. g.

Borut Doljšak, k. g./**Anže Zevnik**, k. g. (alternacija)

Instrumentalisti

Manca Trampuš – ukulele

Borut Doljšak – drumljica, kitara

Miro Zavec – ustna harmonika

Branko Rožman – harmonika, klavir

Premiera 11. oktober 2024

Predstava traja 40 minut in nima odmora.

V predstavi je uporabljena priredba komada *Born to be wild* skupine Steppenwolf.

Drugi sodelujoči

vodja predstave Đorđe Dimitrijević • lučna mojstra Amadej Canjuga, Žiga Besal • tonska mojstra Mitja Švener, Drago Radaković • rekviziter Roman Grdina • dežurni tehnike Đorđe Dimitrijević • oblikovalka maske in frizerka Andreja Veselak Pavlič • frizerka Sibila Senica • garderoberki Nika Fartelj, Maja Zimšek • krojačica Anita Kragelj • šivilja Ivica Vodovnik • odrski mojster Gregor Prah • tehnična vodja Aleksandra Štern • pomočnik tehnične vodje Rajnhold Jelen

Teme staranje – predsodki – potovanje – glasba (umetnost) – prijateljstvo (skupnost) – živalska zgodba

O avtorici

Pravljíčarka in mladinska pisateljica **Ida Mlakar Črnič** se je rodila in odraščala v Kranju. Stanovala je v stari hiši na robu mesta. Njen oče je bil čevljar, pisal je pesmi in ljubil filozofijo. Že v prvem razredu se je odločila, da postane pisateljica, in si izmislila kratko pravljico o izgubljenem fižolčku. V študijskih letih je pisala poezijo, kasneje radijske igre in kratka lirična besedila.

Študirala je slavistiko na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, kot absolventka pa se je zaposlila v ljubljanski knjigarni Konzorcij. Delala je tudi na Slovenski akademiji znanosti in umetnosti v Sekciji za zgodovino slovenskega jezika, nato pa kot višja knjižničarka v Knjižnici Otona Župančiča v Ljubljani – v Vili Čiračara, kot jo ljubkovalno imenuje. Bila je tako izvrstna vodja bibliopedagoških dejavnosti za otroke v Pionirski – centru za mladinsko književnost in knjižničarstvo, da je za svoje delo leta 2016 prejela nagrado slovenske sekcije IBBY. Vodila je ure pravljic, mladim obiskovalcem iz vrtcev in šol razkazovala knjižnico, organizirala popoldanska popotovanja s knjižico, ki jo je naslovila Pravljíčna popotovanja, in sourejala vsakoletni knjižnični Priporočilni in pregledni seznam mladinskih knjig po temah, zvrsteh in žanrih. Leta 2021 pa se je upokojila.

Njene knjige so posvečene trem fantom: soprogu in sinovoma Janu in Izidorju. Piše o medsebojnih odnosih in čustvovanju. Njeno pisanje je lirična, tenkočutna pripoved, ki se bralca dotakne in ga prevzame. Tudi zato je bilo njeno delo večkrat nagrajeno: dve od štirih slikanic o pujskih *Kako sta Bibi in Gusti preganjala žalost* (2004) in *Kako sta Bibi in Gusti porahljala prepír* (2006) sta prejeli priznanje za najboljšo izvirno slovensko slikanico (2005 in 2007), duhovita in melanholična zgodba *O kravi, ki je lajala v luno* (ilustrator Peter Škerl) pa nagrado Kristine Brenkove za najboljšo izvirno slikanico leta 2016. Zelo znana je tudi njena zbirka štirih pravljic *Kje rastejo bonboni: Čarmelada* (2008), *Ciper coper medenjaki* (2008), *Zafuclana prejica/pravljica* (2009) ter *Kodrlajsa in treskbum trobenta* (2009).

Nekatere njene pravljíce in zgodbe so bile dramatizirane za gledališče, npr. *Kako sta Bibi in Gusti sipala srečo* (r. Miha Golob, Drama SNG Maribor, 2016), prirejene za animirani film, npr. *Ciper coper* (r. Jernej Žmitek, Boris Dolenc, Invida, 2014; nagrada vesna, 2015), in za radijske igre, npr. *O kravi, ki je lajala v luno* (r. Ana Krauthaker, Radio SLO, 2018), *Krava koja je lajala na mjesec* (r. Mislav Brečić, HRT, 2019).

Foto Jernej Čampelj, Miš založba.

O režiserki

Režiserka, dramaturginja, performerka in producentka **Brina Klampfer Merčnik** je najprej magistrirala iz primerjalne književnosti in literarne teorije na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Pod mentorskim vodstvom Vinka Möderndorferja, Drage Potočnjak, Borisa A. Novaka in Simone Semenič je pisala dramska besedila, pozneje pa se je usmerila v raziskovanje performativnih praks in razvijanje avtorskih projektov. Pisala je za portale Sigledal, AirBeletrina, LUD Literatura, sodelovala je s Festivalom Borštnikovo srečanje in z Mladimi levi. Organizirala je večletno serijo literarnih večerov, na UL FF ustanovila in urejala oddelčno revijo Ocvirk, soustanovila Društvo študentov primerjalne književnosti in KUD Krik. Organizirala je izjemne delavnice dramskega pisanja in pomemben festival dramskega pisanja Vzkrík.

Že med študijem na UL FF se je posvečala gledališki režiji, režirala je predstave *Pika Nogavička*, *Prst*, *Plešasta pevka*, *5fantkov.si*, *Glej, vitki študent* (nagradi za celovit avtorski pristop in najboljšega igralca, festival Vizije, 2017), *Druge*, *Šifra: sam zase*. V okviru Via Negativa Lab je ustvarila avtorski performans *Psica*.

Vpisala je še magistrski študij gledališke režije na ljubljanski Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo. Bila je štipendistka sklada Jerneja Šugmana. Za svojo magistrsko predstavo je napisala besedilo in zrežirala predstavo *Paloma*, ki je bila premierno uprizorjena junija 2020 v Slovenskem mladinskem gledališču, na 30. Dnevih komedije v Celju (2022) pa je bila izbrana za *žlahtno komedijo* po presoji žirije in prejela obe igralski nagradi – za žlahtno komedijantko (Tamara Avguštin) in žlahtnega komedijanta (Stane Tomazin).

Brina je opravila vrsto dramaturgij in gledaliških adaptacij, npr. pri predstavah *Besede iz hiše Karlstein* (r. Silvan Omerzu, LGM, 2017), *Prekleti kadilci* (r. Tin Grabnar, SNG Drama Ljubljana, 2018), *Tartuffe* (r. Tin Grabnar, MGL, 2018), *Gospa z morja* (r. Tin Grabnar, SNG Drama Ljubljana, 2019), *Martin Krpan* (r. Tin Grabnar, LGL, 2018), režirala projekte *Za narodovo zdravje* (Bunker, 2021), *Shopping and fucking* (Mini teater, 2022), *Nihče več ne žvižga* (Mesto žensk, 2023), *Nezakonske matere* (Krik in Mladinsko, v razvoju) in še veliko drugega.

Foto Nada Žgank, Mesto žensk.

Kdo (naj) laja?

Predstava *O kravi, ki je lajala v luno* temelji na slikanici Ide Mlakar Črnič z ilustracijami Petra Škerla. Prikazuje zgodbo krave Mrvice in konja Van den Hija, ki sta stara in odslužena in ne moreta več opravljati svojih nalog.

Slikanica je leta 2016 prejela nagrado Kristine Brenkove za najlepšo izvirno slovensko slikanico. Kot piše v utemeljitvi nagrade, humor zgodbe pod svojo lupino skriva tēmo, ki ni prav nič humorna, ampak vredna temeljitega razmisleka – temo staranja. Zgodbo nadgrajuje vrhunska, sporočilno kompleksna risba z obilico humorja, ki odlično upodablja prostor in sooblikuje močno vzdušje celote. Ilustracije so dvostranske, ob njih tudi enostranske ob beli strani z besedilom; te izražajo karikirano linearno perspektivo. Slikanica, ki z uravnoteženostjo in sporočilnim bogastvom besednega in likovnega jezika ter skladno interakcijo med obojim deluje kot mnogopomenska zgodba o tem, da je vsakdo med nami lahko kdaj Mrvica, je po prepričanju žirije vrhunski, naslovniško odprt likovno-besedilni monolit.

→ Preberite: Ida Mlakar Črnič (ilustr. Peter Škerl), *O kravi, ki je lajala v luno*.

Avtorica Ida Mlakar je na osnovi svojih bogatih bibliotekarskih izkušenj povedala, da je tema staranja v slikaniških izdajah manj obdelana. Če pa so že slikanice na to temo, se staranja lotevajo z drugega zornega kota, kot da bi staranje prinašalo samo usihanje življenjske moči, bolezni, približevanje smrti. Nagrajena slikanica pa s temo staranja oziroma s tem, kaj se zgodi s tistimi, ki so odsluženi, se postarajo, ne zmorejo več svojih zadolžitev, ukvarja drugače. Mrvica se oznaki, da je utrujena stara krava, upre že s tem, da se nenavadno obnaša, nato še pobegne s kolesom in po strašljivem potovanju v zapuščeni hiši sreča ocfanega konja v zaprašenem fraku, ki ne more več vleči vozov. Da je na svetu še prostor za starega konja, ki pleše step, in kravo, ki poje bluz, dokazuje konec pravljíčne zgodbe – ljudje ju sprejmejo in oba junaka sta srečna ob morju.

Novinar Uroš Smasek njun izhodiščni problem v recenziji radijske igre (2018) povzame takole:

→ *V tej življenjski zgodbi je sprva v luno lajajoča Mrvica deležna najrazličnejših, tudi zlobnih in zlonamernih komentarjev drugih živali na kmetiji, kot bi jih lahko slišali med karakterno različnimi (so)ljudmi, medtem ko je pes Viktor pristen prijatelj in mu Mrvica pred odhodom obljubi, da bo, čim se bo nekje ustalila, prišla ponj. Prijateljski je tudi konj Van de Hijo, nekdanji cirkuški, nato vprežni in naposled štet za odsluženega, a zdaj še zmerom plesno spreten in posebej umetniško spodbuden. In če sklepamo po njegovem imenu, ga v primerjavi s sicer motečo domačinko Mrvico lahko imamo za čistega tujca, odrivanega na družbeni rob, zato pa izrazito srčnega do soživali, se pravi sočloveka. To, da v današnji družbi takoj obveljaš za neuporabnega ali celo nezasluženega jesti, ko se postaraš ali če slediš svojim sanjam (umetniškimi ipd.), pa je družbeni pojav, na katerega je treba itak neprestano opozarjati.*

In res se pripoved razpre v temnih tonih, že notranjost prve platnice in vezni list sta v temnih nočnih barvah, le rahlo se blede luna na nebu brez zvezd, zgodba pa se začne na obojestranski ilustraciji, ki prikazuje kmetijo ponoči:

→ *Mrvica je zavzdihnila, da bi se še kamnu zasmilila. Skozi hlevsko okno je sijala velika luna in se ji smehljala z bleščočimi očmi. »Pazi, krava trapasta, potacala me boš,« je zavreščala Kura in se obrnila na drugo stran. Mrvica je povezala culo v voz in potih, da ne bi še koga zbudila, stopila ven v jasno pomladno noč. »Grem,« je rekla Psu, ki je v temi tiho zacvilil. »Ampak hitro,« je zabevskal, »jutri te pridejo iskat.«*

Naslednja celostranska ilustracija je še temnejša in prikazuje Mrvico, ki skupaj s Psom laja, bevska in tuli v luno. Mrvica nima več mleka, utrujena stara krava je, ki je mukanje zamenjala s spuščanjem

čudnih glasov. Novica o nori kravi se razširi kakor blisk. Vsi se strinjajo, da je bila Mrvica nekoč marljiva, zdaj pa je trčena stara krava. Nekateri se zbijajo nalezljivosti in vsi – tako živali kot ljudje na kmetiji – se strinjajo, da mora stran.

A vsak posameznik – žival ali človek ali kaj tretjega – naj bi se v skupnosti počutil varno in sprejeto. Kar se tiče pravic živali, je področje slabo urejeno, je pa (načelno!) urejeno za ljudi – njihove pravice določa *Splošna deklaracija človekovih pravic* (Generalna skupščina OZN, Pariz, 10. december 1948).

- Preglejte *Deklaracijo*: <https://www.varuh-rs.si/pravni-temelji-cp/ozn-organizacija-zdruzenih-narodov/splosna-deklaracija-clovekovih-pravic/>.
- In jo primerjajte z *Zakonom o zaščiti živali*: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO1353>, posebej bodite pozorni na tretji člen, ki pravi: *Nihče ne sme brez utemeljenega razloga povzročiti živali trpljenja, bolezni ali smrti.*

O kravi, ki je lajala v luno je naslovniško odprta slikanica. (Naslovniško odprta so tista dela, ki so namenjena širokemu starostnemu razponu naslovnikov, zmeraj pa je navedena spodnja starostna meja. V našem primeru je to otroška starost pet let.) Glavna lika sta krava in konj, poimenovana z lastnima imenoma – Mrvica in Van de Hijo –, in sta prikupno individualizirana. Ne le, da ti dve priljubljeni domači živali predstavljata dobrodošel ilustratorski izziv, podoben ustvarjalni vihar se zgodi v uprizoritvenem postopku – živali so v otroški umetnosti vendarle »otroško radovedne in željne igre, prijateljstva in izgubljene naravnosti. Živali, še posebej domače živali, so, neodvisno od njihove starosti, kadar jih opazujemo z gledišča evolucije človeka, večni otroci.« (Nikola Visković, *Životinja i čovjek: prilog kulturnoj zoologiji*. Split: Književni krug, 1996.)

- Spomnite se knjig, filmov, predstav in drugih umetniških stvaritev, ki vključujejo živali.
- Kako so živali prikazane tam? Ali ohranjajo živalske lastnosti? Ali imajo človeške lastnosti?
- Odraslim priporočamo: Dragica Haramija, *Vloga živali v mladinski književnosti*. Murska Sobota: Franc-Franc, 2015.

Temačna noč, temačno razpoloženje – Mrvica in Viktor tulita v luno. Peter Škerl, O kravi, ki je lajala v luno.

Na pot

Preden se odpravite na predstavo, se lahko pogovorite o obisku gledališča na splošno (vstopanje v stavbo, odlaganje oblačil, zasedanje sedežev v dvorani, spremljanje predstave, aplavz ipd.), to je zmeraj dobrodošlo, vendar pa namenite kak trenutek tudi (in predvsem) obravnavi pričakovanj, povezanih s predstavo, ki jo boste obiskali. Spodaj predlagamo nekaj koristnih tem.

Stereotipi in predsodki

Druge živali (in ljudje) se burno odzivajo na Mrvičino spremenjeno vedenje. Gre za univerzalen način delovanja naših možganov (urejanje velike množice informacij iz okolja), zato je pojav stereotipov in predsodkov povsem normalen in lasten vsem ljudem. Seveda se jih je dobro zavedati in se z njimi soočati, ker so v pretežni meri škodljivi, celo nevarni. Preko ogovarjanja in izogibanja se lahko razvijejo v diskriminatorno (neenako, odklonilno, izključujoče) in nasilno vedenje.

Privoščite si kratko vajo/igro razdeljevanja v skupine:

- Ste se že srečali s predsodki, s prepričanjem, da je nekaj boljše od drugega, ne da bi to preverili? No, kako je recimo s špinačo?
- Koliko vas ne mara špinače? (Z dviganjem rok se razdelite v dve skupini.) Najbrž vas je veliko in tvorite kompaktno skupino. Bravo, družo vas močno stališče! In kaj si mislite o tistih, ki imajo špinačo radi?
- Poskusite še z radičem, deževniki, pajki ali kačami. Skupine se bodo začele mešati in občutek favoriziranja *svojih* se bo razblinjal. To je dobro. Favoriziranje znotraj skupine namreč pogosto sproži diskriminacijo zunaj nje, razlog za to pa so pozitivna čustva občudovanja, prijaznosti in zaupanja, ki se gojijo SAMO znotraj skupine.
- Še česa se domislite, če se vam zdi primerno, recimo spolnih vlog. Kaj se spodobi za dečke in kaj za deklice, npr. dečki ne jočejo, deklice so šibkejše, dečki so glasnejši, deklice so vztrajnejše, dečki močnejši, deklice plašne ...

Starost

Vse na svetu se stara, tudi živa bitja – rastline, živali in ljudje. Staranje je naravni proces in vsi se bomo postarali. Pri ljudeh je staranje čustveno povezano z minevanjem in poslavljanjem, zato se z njim precej težko soočamo. Staranje pa pomeni tudi prehajanje skozi različna življenjska obdobja in vstopanje v medgeneracijske odnose.

- Ali poznate koga starega? Koliko je star? Kdaj je nekdo star?
- Ali je starost bolezen?
- Katere so slabosti starosti? Ali ima starost tudi prednosti?
- Poglejte katerega kratkih animiranih filmov o starosti, medgeneracijskih odnosih, minevanju:
 - Gerijeva igra: <https://www.youtube.com/watch?v=uMVtpCPx8ow>
 - Prigrize(k) https://www.youtube.com/watch?v=38y_1EWIE9I&list=PLlbkyhAZrBl-XJQudaCfoMsGy_Jjau6HE
 - Luna <https://www.youtube.com/watch?v=CCQ9v6XMC6c>
 - Napo <https://www.youtube.com/watch?v=-p1P4fdhaF8>
 - (Po)let <https://www.youtube.com/watch?v=kGVWLQzr8QM>

Glasba

Predstava je zvrstno označena kot glasbena. Pa tudi Mrvica in Van de Hijo postaneta glasbena umetnika – pevca, instrumentalista in plesalca. Kaj vse bosta počela na odru!

- Tukaj je objavljen gledališki list: https://slg-ce.si/uploads/gledaliski_list/GL_o-kravi-web.pdf. V spodnjem desnem kotu je koda QR. Poskenirajte jo in poslušajte glasbo!

Živalski liki

V predstavi se pojavi več različnih živali. Bodite pozorni na to, kdo vse se pojavi in v kakšni obliki. Posebej nenavadno pa se *uživá* Mrvica ...

- Ali znate oponašati živali? Katere? Poskusite!
- V basnih imajo živali stalne lastnosti, lisica je recimo zvita. Poznate še katere druge primere?

Živali se v knjigah in na odru pojavljajo na različne načine: lahko so čisto take, kot jih poznamo iz stvarnosti, in nosijo povsem živalske lastnosti; lahko ohranjajo nekaj živalskih lastnosti, vendar se približajo človeku, recimo govorijo med seboj ali tudi z ljudmi; lahko pa so antropomorfne (počlovečene) in se vedejo kot ljudje.

- Kaj mislite, v katero skupino spadata Mrvica in Van de Hijo?

Lahko pa bi ostala skupaj... Manca Trampuš in Borut Doljšak. Foto Jaka Babnik/SLG Celje.

Pogovor o predstavi

Po ogledu predstave se pogovorite o **doživetju**. Mladi gledalci naj prosto izražajo vtise. Saj veste – v umetnosti ni nič prav in narobe ... Pri tem jih čim manj opazno spodbujajte in usmerjajte.

- Kaj vam je bilo posebej všeč? Zakaj? Kaj pa ne? Zakaj?
- Je bilo kaj v predstavi nenavadno?
- Kateri prizor je bil posebej duhovit? Kateri posebej ganljiv? In kateri vam je bil najljubši?

Zatem naj na kratko **povzamejo dogajanje** – zelo verjetno bodo hkrati navajali tudi sporočilo in vrednotili dejanja. Dovolite jim tudi to, a jih usmerjajte v podrobnosti dogajanja na odru v časovnem zaporedju.

Nato otroke vodite skozi **elemente predstave** s pomočjo vprašanj. Naj opišejo vse, kar so zaznali: osebe, gibanje, gestikulacijo in mimiko, zvoke, glasove, glasbo, besede, gibanje, scenografijo, rekvizite, kostume, svetlobo in svetlobne spremembe, razpoloženja ...

- Kaj zagledamo ob prihodu v dvorano?
- Kaj sestavlja scenografijo predstave?
- Ali se oprema skozi prizore bistveno spremeni?
- Pa rekviziti? Kateri rekvizit ste še posebej opazili? Zakaj?
- Kaj pa kostumi? Kakšna je bila njihova vloga?
- Kako sta se igralca gibala? Ali se je njuno gibanje med predstavo spremenilo?
- Kakšno vlogo pri prostorskih spremembah odigra svetloba? Kako svetloba vpliva na vzdušje na odru? Ali so vključeni tudi posebni svetlobni učinki?
- Poleg svetlobe je pomemben tudi zvok. Kaj posebej izstopa v zvočni podobi?
- Kakšna je bila glasba? Kako sta jo igralca izvajala?
- Na katere načine sta se igralca sporazumevala?
- Katero Mrvičino oglašanje je bilo posebej nenavadno?
- Kaj od vsega tega se vam je zdelo posebej smešno?

Kdo se boji? Manca Trampuš in Borut Doljšak. Foto Jaka Babnik/SLG Celje.

Živalske zgodbe

Od najzgodnejšega otroštva otroke vznemirjajo in privlačijo živali. Ta občutja prenesejo na zooigrače – plišaste, platnene, lesene, plastične ... medvedke, kužke, mucke, slončke, opice, kravice idr., ki so pogosto po obrazu in telesu podobni človeku in postanejo tolažniki in nekakšni prehodni objekti za vzpostavljanje (varnih) odnosov z okoljem. Že prve knjige za dojenčke so običajno z živalmi – služijo učenju imen, oglašanja, velikostnih razmerij, barv itd. Priljubljenost živalskih likov v otroški književnosti (in drugih vrstah umetnosti za otroke) je povezana s kognitivnim razvojem otrok – v fazi animizma med 2. in 7. letom starosti otroci pojavom, predmetom, rastlinam in živalim pripisujejo človeške lastnosti. To se lepo vidi tudi v njihovi simbolni (domišljjski) igri, v razvoju od predmetne do predstavnice transformacije.¹

Živalska govorica

Poskušajte ugotoviti, kako si otroci predstavljajo govorico živali. Ali živali sploh *govorijo*, kaj njihov govor pomeni, imajo besede prav tako kot človek ali govorijo tudi na druge načine. Se sporazumevajo med seboj ali tudi širše, recimo s človekom.

Nato naj si otroci zamislijo po eno (vsak svojo) žival in nič ni narobe, če se katera ponovi. Ostalim naj ne povedo, katero žival so si zamislili. Razporedite jih enakomerno po prostoru in jim naročite, da svoji živali določijo držo, hojo, gib, mimiko in glas. Vsako lastnost posamezno preizkusijo, nato vseh pet lastnosti združijo.

- Vsak svojo žival naj prikaže drugim, ki ugibajo, za katero žival gre. Pogovorite se, katere lastnosti so bile ključne za določitev/prepoznavo živali.
- Nato jim naročite, da svoje živali *postarajo*. In jih spet prikažejo drug drugemu. V pogovoru zatem skušajte ugotoviti, kaj je otroke vodilo pri *staranju*. Bodite pozorni na stereotipe, ki jih utegnete zaznati, in se jim posebej skrbno posvetite s pomočjo diagnostičnih vprašanj. (Ne vsiljujte pa odgovorov, saj bo še čas za spoznanja.)

Izmišljene živali

Prejšnjo igro lahko nadgradite v izumljanje fantastičnih živali: naj drža, hoja, gib, mimika in glas pripadajo različnim živalim.

- Vsak svojo žival naj spet prikaže drugim, skupaj pa te nove živalske vrste poimenujte. Naštejte tudi njihove bistvene (izmišljene!) lastnosti.
- Naj tudi te nove živali *postarajo*. Po prikazu skušajte ugotoviti, ali se tudi te izmišljene živali starajo tako kot ta prave ...

Nevidne živali

Otroci naj se razporedijo v krogu, nato jim naročite, naj pozorno delajo – popolnoma nič.

- Nato naj vsak pogleda osebo na svoji levi in poskuša natančno posnemati njene drobne premike. Sprožil se bo zanimiv val premikanja in spreminjanja pomenov/namenov premikanja. Skupino čez čas (ko zabava preraste svoj lastni smisel) umirite – naj spet nič ne počnejo. Nato naj se obrnejo v svojo desno in gib, ki ga opazijo pri desnem sosedu, potencirajo, nato bo naslednji njihov gib sosed spet potenciral itd.
- Otrokom naročite, da gibe, ki so jih posneli levo in desno, sestavijo v povezano gibanje in se tako premikajo po prostoru. Postali bodo nenavadne živali(ce), sestavljene iz nezavednih (nam nevidnih) gibov.

Na koncu se lahko pogovorite o tem, kateri so najpogostejši nezavedni gibi, zakaj jih naredimo, kako jih lahko nadziramo ipd.

¹ Povzeto po: Dragica Haramija, *Vloga živali v mladinski književnosti*. Murska Sobota: Franc-Franc, 2015.

Upodobljene in uprizorjene živali

V otroški književnosti je pomemben nosilec informacij tudi ilustracija, posebej pri slikanicah kot hibridni umetnosti je važen model celostnega branja. Približajo se filmu in gledališču, saj jih – posebno postmoderne, ki (enakovredno) združujejo besedilni in likovni kod sporočanja – doživljamo simultano v času in prostoru. Tudi zato tako zlahka skočijo na oder – najpogosteje v lutkovnem gledališču – ali na platno, zaradi bližine z naslovniško publiko pa najraje tiste z živalskimi liki.²

Slikanica – scenosled

Otroci lahko izdelajo svojo slikanico, v kateri je osrednji lik žival, ki jo sami izberejo, lahko je resnična, lahko izmišljena (iz prejšnjih nalog), naj dobi tudi lastno ime.

- Zgodbo si izmislijo ali pa *uporabijo* že obstoječo.
- Izberejo povsem poljubno likovno tehniko.
- Skupaj določite tiste situacije v zgodbi, ki naj jih upodobijo, in jih za lažjo izvedbo poimenujte, npr. spanje, čakanje, igranje, pot v šolo ipd. Slikanica pa naj bo brez besedila.
- Posamezne prizore upodobijo na samostojnih podlagah (papirju, kartonu, tekstilu ali drugem materialu).
- Lahko naredijo še naslovnico, nato pa posamezne liste/kose povežite/zvežite/zlepite/zašijte v knjigo.
- Slikanice skupaj preberite: avtor pripoveduje zgodbo ob listanju svoje knjige, pri čemer poslušalcem ob pripovedi kaže likovne upodobitve.

Lutkovna predstava – igra vlog

Takšna slikanica je scenosled – lahko jo uporabite kot izhodišče za namizno uprizoritev.

- Najprej izberite slikanico, s katero boste začeli.
- Otrokom naročite, da prinesejo svoje najljubše živalske igrače, ki lahko postanejo namizne lutke.
- Skupaj raziščite, katere like iz izbrane zgodbe lahko prikažejo posamezne zooigrače, kako se lahko gibajo, kako oglašajo. Ali pojejo? Ali pa plešejo ob glasbeni spremljavi?
- Oblikujte glasbeno opremo. Lahko organizirate zborček in/ali orkester, ki izvaja glasbo? Sicer skupaj izberite glasbeni posnetek.
- Opremite mizo – izdelajte ali priredite posamezne dele opreme tako, da bodo vsaj simbolično nakazovali dogajalni prostor (lahko tudi kar tablice z znaki ali napisi), ki ga bo mogoče skozi dogajanje spreminjati.
- Ko pripravite vso potrebno opremo, *zaigrajte* posamezno upodobljeno situacijo iz slikanice. Lahko oblikujete več manjših skupin, vsaka pa uprizori po en prizor.
- Nato prizore povežite med seboj in jih prikažite zaporedno (kot v avtorski slikanici).

Namen te ustvarjalne naloge ni priprava predstave, temveč izkušnja procesa, ki temelji na prenosu dvodimenzionalne umetnosti (slikanica) preko tridimenzionalne (pripovedovanje ob listanju slikanice) v štiridimenzionalni dogodek, ki naseli prostor (na mizi) in čas (trajanje).

Priporočilo

Pri snovanju in/ali izbiri upodobljenih zgodb skušajte slediti aktualnim temam v predstavi: staranje, predsodki, beg, potovanje, prijateljstvo, skupnost itd. Še več se jih bo pojavilo, če se boste pri uprizarjanju avtorskih zgodb prostorsko *umestili* v isto (izmišljeno) živalsko mesto in bodo otroci lahko oblikovali pravila sobivanja. Za zgled so lahko podobni literarni kraji, recimo v slikanicah Petra Svetine *Modrost nilskih konjev* ali *Kako zorijo ježevci*, v *Živalskih novicah* Primoža Suhodolčana ali v čeških slikanicah o Krtku in v mnogih drugih zgodbah o antropomorfnih živalskih skupnostih.

² Dragica Haramija, Janja Batič, *Poetika slikanice*. Murska Sobota: Franc-Franc, 2013.

Staranje

Staranje je fiziološki proces, ki se začne z oploditvijo in ga ne moremo preprečiti. Pri staranju prihaja do sprememb v celicah, njihovi presnovi, delovanju in obnavljanju. Človek se stara vse življenje, v vsakdanji govorici pa staranje pomeni proces v višji starosti. S staranjem je najpogosteje povezano pešanje: najprej nekaterih telesnih zmožnosti (npr. spretnosti), nato duševnih (npr. spomina) in drugih. Duhovne zmožnosti pa se s staranjem ne manjšajo, ampak celo večajo in krepijo – takšen razvoj se kaže pri starih ljudeh, ki so modri, za okolico pa prijetni. Za družbeno sožitje je gotovo, da s staranjem lahko postaja vse bolj kakovostno, saj je tesno povezano s človekovim duhovnim razvojem. In če je družba vključujoča in podporna, zna imeti velike koristi od medgeneracijskega sožitja, ki zna osivelo modrost uspešno preplesti z mladostnim zagonom.

- Kako ste dojeli staro kravo in konja v predstavi? Kot čudaška, posebna, zanimiva?
- Ali ste bili na Mrvičini strani ali na strani domačih živali, ki so jo ogovarjale?
- Ali ste Van de Hiju privoščili, ko je *smešno* padel, ali ste se zanj zbali?

Generacije

Dedki in babice so neusahljiv vir zgodb. Otroke spodbudite, da jih intervjuvajo, doma skupaj s starši izberejo fotografije, predmete, zvočne in video posnetke, nato zgodbe svojih dedkov in babic predstavijo drugim v poljubni obliki. Primeri možnih vprašanj:

- Kako so živeli? Kako so se družili? Katere igre so se igrali kot otroci? Kaj so se v šoli učili? Katero glasbo so poslušali? S čim so se ukvarjali v prostem času? Ali so imeli prijatelje? Kakšni so bili?
- Kako sta se dedek in babica spoznala? Kaj sta bila po poklicu? In tako dalje ...

Muzej spominov

Organizirajte spomine. Otroci naj doma (lahko skupaj s člani ožje ali širše družine) izberejo predmet (fotografijo, posodo, igračo, spominek, knjigo, oblačilo ...), ki jih spominja na kak pomemben dogodek – na družinske počitnice, izlet, obisk, praznovanje, igro, druženje, delo ali kaj drugega. Tukaj res ni pravila!

Predmete opremite z opisi (odrasli pomagajte pri zapisu) in jih razstavite – na tak način boste ustvarili intimen muzej, zbirko spominov, ki jih boste podelili z drugimi. Odprite svoj muzej za *javnost* vsaj za en dan, ob kakšni posebni priložnosti ali pa kar tako.

- Navdih: <http://www.museumofmaterialmemory.com/>.

Pregovori

Skupaj razložite pomen pregovorov:

- Stare čebele ne nosijo medu.
- Starca ne razumeš, dokler sam ne ostariš.
- Star les daje svetlejši ogenj.
- Sonce je staro, toda toplo.
- Za starim volom niti gospodar ne žaluje.
- Starost nikoli ne pride sama.
- Stare reke ne presahnejo.
- Stara metla pozna vsak vogal.
- Naj starost še tako skrivamo, zmeraj kje ven štrli.
- Starega psa ne moreš naučiti novih trikov.
- Ako hočeš veliko let šteti, moraš od mladega zmerno živeti.

Potovanje

Mrvica pravočasno zapusti kmetijo in si tako obvaruje življenje. Vzame kolo in se odpravi na pot v neznano. Potovanje simbolizira življenjske preizkušnje, prehode skozi različna življenjska obdobja in soočenje z zunanjimi silami. V mitih in pravljicah potovanje pogosto vključuje naloge, nevarnosti in zaveznike. Potovanje pomeni tudi psihološki in duhovni proces raziskovanja nezavednega, vključuje soočenje s skritim (recimo s strahovi – Mrvica se prestraši čudnih zvokov v *zapuščeni* hiši, Van de Hijo, sam daleč naokoli, pa zavijanja volkov okoli hiše).

Neznano

Motiv Mrvičinega in Van de Hijevega potovanja je pomensko povezan z arhetipskim popotovanjem junakov, ki vključuje tri glavne dele:

- odhod, ko junak zapusti znani svet in se odpravi v neznano (Mrvica odkolesari s kmetije, Van de Hijo zapusti cirkus);
- naloge in iniciacijo, kjer se sooči z izzivi in strahovi ter sreča starega modreca ali modro starko (nočni strah obeh beguncev, nezaupanje v zavezništvo, skupne priprave na glasbeni nastop);
- vrnitev domov (ali v znani človeški svet) z novimi izkušnjami in globljo modrostjo (skupno nadaljevanje *umetniške* poti, ulični nastop, občutek svobode in polnosti).

Iskanje

Arhetipski pomen potovanja s prehodom skozi neznani prostor, pogosto gozd (Rdeča kapica), labirint (Tezej), prepovedano sobo (Sinjebradec), je pravzaprav preprost – pomeni preizkus, nujno pot, ki skozi neznani svet vodi v odraslost. Mlad človek je običajno izgnan ali se s kakšno posebno nalogo sam odpravi v divjino, kjer vladajo sile, drugačne kot v človeški civilizaciji. Bistvo preizkusa je, da mora najti pot nazaj. Vrne se drugačen, zrel. Na poti doživi prav tisto, kar mora, da lahko odraste. Zelo malo pa je primerov, ko bi morali na pot iniciacije starci (kot bremenski mestni godci, Mrvica, Van de Hijo).

- V sodobnem svetu se v zvezi s starostjo vse pogosteje pojavlja fraza *to reinvent oneself* v pomenu *na novo se izumiti*. Ali ima kaj skupnega z motivom potovanja? In kaj pomeni?

Iniciacija

V pravljicah so temni, nevarni prostori iniciacije pogosto gozdovi – Rdeča kapica tam sreča volka, štiri odslužene živali razbojnika (*Bremenski mestni godci*), Janko in Metka pa čarovnico; Sneguljčica se v stiski za življenje zateče k palčkom, Janček ježek pomaga izgubljenemu kralju, lepa Vasiljica služi pri Jagi babi, Mrvica pa tam sreča svojega starostnega sopotnika – Van de Hija. Pomislite še na Prepovedani gozd ob Bradavičarki (*Harry Potter*), ki zna biti zelo nevaren, lahko pa nudi pomoč in zavetje *dobrim*; na antropomorfnimi miroljubna drevesa – ente, po potrebi ekološke bojovnice, z Bradodrevom v Fangornu na čelu (J. R. R. Tolkien, *Gospodar prstanov*); na gozd govorečih dreves v Narniji, ki imajo prav tako dvolično vlogo. Nekaj znanih iniciacijskih poti (tja in nazaj):

- Lyman Frank Baum, *Čarovnik iz Oza*, o Doroteji, ki jo **tornado** zavrtinči v čarobni Oz, kjer mora opraviti nekaj nalog, da spet najde pot domov, k svojemu bistvu.
- Lewis Carroll, *Alica v čudežni deželi*, roman o padcu v **zajčjo luknjo**, v fantastični svet Belega zajca in drugih bitij, ki deklico postavljajo pred izzive iskanja istovetnosti.
- C. S. Lewis, *Zgodbe iz Narnije*, serija sedmih fantazijskih romanov o otrocih Luciji, Suzani, Petru, Edmundu, Digoryju, Poli, Evstahiju in Juliji, ki večkrat pomagajo rešiti čudežno deželo Narnijo pred različnimi oblikami zla, vanjo pa vstopajo skozi portal, recimo **omaro**.
- Philipa Pearce, *Polnočni vrt*, roman o osamljenem dečku Tomu, ki poletne noči **po odbiti trinajsti uri** preživlja v čudežnem vrtu z deklico Hatty, ki vsako noč nekoliko odraste.
- Philip Pullman, *Njegova temna tvar*; trilogija fantazijskih romanov o dečku Williamu in deklici Lyri, ki izvirata iz različnih svetov in se skupaj borita proti zlu, potem ko Will na begu stopi skozi **okno** v Lyrin svet (kasneje prehode izrezuje v zraku s posebnim nožem).

- J. K. Rowling, *Harry Potter*, serija sedmih fantastičnih romanov o dobrem in zlu, postavljenih v čarovniški svet, ki neviden soobstaja z bunkeljskim in kjer se običajno potuje skozi skrite **portale**.

Migracije

Danes potujemo iz različnih, tudi rekreativnih razlogov, recimo na počitnice, vsi pa nimajo te sreče – mnogi ljudje bi želeli ostati doma, pa morajo na pot. Tako je bilo od nekdaj, tudi miti, pravljice in pripovedke vključujejo te posameznike. Mnogi nimajo izbire – prisiljeni so oditi, da obvarujejo sebe in/ali svoje bližnje. Postanejo pregnanci ali izgnanci (ker so pregnani od doma/izgnani iz domovine), razseljenci (na vse strani), begunci ali arhaično beguni, tudi ubežniki (ker bežijo), izobčenci, izločenci ali izvrženci (ker so izvrženi iz domačega okolja), brezdomci (ker ostanejo brez doma, vsaj dokler se ne namestijo na cilju).

- Kateri so lahko razlogi za prisilno pot? (Spomnite se tudi predsodkov in stereotipov, ki vodijo v diskriminacijo, nasilje, genocid.)
- Poznate katere primere iz zgodb?
- Zakaj gre na pot Mrvica? Bi lahko ostala? Kaj bi se zgodilo, če bi ostala?
- Zakaj gre na pot Van de Hijo?
- Poznate primere v današnjem realnem svetu?
- Katero nadpomenko za begunce, izobčence, pregnance radi uporabljajo predvsem mediji? (Migranti.) Zakaj jih tako imenujejo?
- Kako jih pogosto vidi okolje, v katerega pripotujejo? (Spet se spomnite predsodkov in stereotipov, ki vodijo v diskriminacijo, nasilje, genocid.)
- Kako pa se na koncu svoje poti umestita Mrvica in Van de Hijo?

Domotožje

Vsi poznamo domotožje, ampak po čem se nam prav zares toži, ko se nam toži po domu? Po prostoru, predmetih, ljudeh, običajih? Kdaj se nas poloti domotožje? In kako lahko ostajamo povezani, tudi ko gremo na pot?

- Izdelajte klasično, foto-, video- ali povsem samosvojo razglednico s pozdravi domov.

Na morje! Manca Trampuš in Borut Doljšak. Foto SLG Celje.

Glasba

Vrste umetnosti so zgodovinsko uveljavljene oblike ustvarjalne dejavnosti. Razlikujejo se v izvedbenih metodah/tehnikah, npr. zvoki v glasbi, besede v književnosti, plastični in barvni materiali v likovni umetnosti. Klasifikacijska shema deli umetnost na tri skupine:

- prostorske in plastične vrste: vizualna in dekorativna umetnost, fotografija in arhitektura;
- dinamične in začasne vrste: literatura in glasba;
- prostorske in časovne vrste: uprizoritvene in avdio-vizualne umetnosti.

Tradicija

Beseda glásba je v slovenščini izpeljanka iz besede glas. Sopomenka je múzika – iz grščine μουσική τέχνη; mousike techne, v dobesednem prevodu umetnost muz. Praviloma jo ustvarjajo petje, zvoki glasbil, oponašanje naravnih zvokov in ritem. Glasba je sprva služila za ohranjanje tradicije, posredovanje izročila na interaktiven, estetski, komunikativen način (predvsem v ljudski glasbi), urejeno zaporedje tonov in harmonij pa (večinoma) sproža ugodje.

Moč

Tuljenje, renčanje in bevskanje, ki jih na stara leta odločno izvaja Mrvica, so odličen predpogoj za glasbeno kariero, ugotovi Van de Hijo, ki kljub otrplemu telesu rad in vztrajno poje in pleše. V današnjem času je utemeljen pozitiven vpliv ukvarjanja z umetnostjo na vrsto kognitivnih zmožnosti (npr. prostorsko inteligenco, razumevanje zgodbe idr.), pa tudi na telesni in motorični razvoj. Umetnost krepi ustvarjalnost, koncentracijo, motivacijo, spodbuja socialne spretnosti, čustvovanje, pozitivno samopodobo in procese učenja. Mrvica in Van de Hijo skozi petje izrazita svoje (grenke) življenjske izkušnje in vrednote. V tej glasbeni predstavi je delež glasbe zelo velik, duhovita in pomensko bogata besedila songov pa sporočilno zaokrožujejo zgodbo.

→ Nekateri songi so izvirni:
Naša kmetija

*Krava daje mleko,
kura daje jajca,
pes nam čuva hišo,
v kletki imamo zajca.*

*Naša krava laja,
tuli in renči,
da jokajo dojenčki
in cela vas ne spi.*

*Nora, nora, nora,
nora krava Mrvica.*

→ Drugi prirejeni:
Divja in stara

*Krava na motorju,
morje na obzorju,
starca gresta v mesto,
pod sabo imata cesto.*

*Zaljubljena v življenje,
v glavi neskončno iskrenje,
srce jima poka od sreče,
totalno ju meče.*

*Težka je mašina,
huda je brzina,
nažgala bosta veter
vsaj za kilometer.*

*Zaljubljena v življenje,
v glavi neskončno iskrenje,
srce jima poka od sreče,
totalno ju meče.*

*V daljavi se večeri,
pred njima zarja drhti,
telo je polno moči,
vsaj tako se zdi,*

*divja in stara,
divja in stara.*

- Poslušajte izvirnik pesmi *Born to Be Wild* (Mars Bonfire, *Steppenwolf*, 1968; *Goli v sedlu*, 1969):
<https://www.youtube.com/watch?v=egMWLD3fLJ8>

Glasbeniki

Glasbo ustvarjajo skladatelji, poustvarjajo pa glasbeniki z zvoki glasbil in/ali človeškega glasu. Zvok nastane ob nihanju prožnega materiala: če so tresljaji enakomerni, nastanejo zvoki z določljivo višino (toni); če so tresljaji neenakomerni, nastanejo zvoki z nedoločljivo tonsko višino (šumi).

- Kdo in kako ustvarja glasbo v predstavi?
- Mislite, da sta nastopajoča glasbenika ali igralca? Mogoče plesalca? Ali vse po malem?
- Poslušajte in pogledjte: <https://www.youtube.com/watch?v=hKyWPMAlh64>.

Glasbila

Izdelajte lastna izvirna glasbila:

- Kaja Avberšek, Peter Kus, Boštjan Gorenc, *Pojoči grad: priročnik za gradnjo izvirnih instrumentov v stripu!* Ljubljana: Forum, 2010.
- Kaja Avberšek, Peter Kus, Boštjan Gorenc, *Igrišče: mini priročnik za gradnjo izvirnih instrumentov v stripu!* Ljubljana: Forum, 2011.

Hiti

Umetniška glasba – v obliki, izvedbi in namenu – se je skozi čas močno spreminjala. Na to je v 20. stoletju močno vplival izum radia, ki je glasbo približal področju zabavne in medijske industrije. Ob tem se spomnite nekaterih znanih slovenskih napevov, povezanih z otroškimi in mladinskimi knjigami ter s televizijskimi nadaljevankami in filmi. Namigi:

- *Dobra volja je najbolja* (Kekec, 1951) <https://www.youtube.com/watch?v=-4FOSI99jiw>
- *Mojčina pesem* (Kekec, 1951) <https://www.youtube.com/watch?v=2pbeAV1hRBs>
- *Kekčeva pesem* (Srečno, Kekec, 1963) <https://www.youtube.com/watch?v=0XViah7DJrM>
- *Bratovščina sinjega galeba* (*Bratovščina sinjega galeba*, 1970) <https://www.youtube.com/watch?v=7VyiQSFhqOM>
- *Sreča na vrvcici* (*Sreča na vrvcici*, 1977) <https://www.youtube.com/watch?v=S5TkbpMaeAA>
- *Maček Muri* (Kajetan Kovič 1975; Jerko Novak, Neca Falk, idr., 1984) https://www.youtube.com/watch?v=Gz_rd3p_iY8
- *Prisluhni školjki* (*Poletje v školjki*, 1985) <https://www.youtube.com/watch?v=ekUTcLKsqGg>
- *Pustite nam ta svet* (*Čisto pravi gusar*, 1987) <https://www.youtube.com/watch?v=tCY5NFh4Cho>

Divja in stara. Manca Trampuš in Borut Doljšak. Foto Jaka Babnik/SLG Celje.

Humor

Slikanico *O kravi, ki je lajala v luno* je komisija za podelitev nagrade Kristine Brenkove prepoznala kot humorno kljub uvodnim temačnim tonom, gledališče pa jo je umestilo na program v sezoni, namenjeni komediji, humorju in satiri.

- Kaj se vam je v predstavi zdelo komično, humorno? Besede ali drugi (nebesedni) izrazi? Kateri?

Humor

Humor je bistroumna in pretanjena lastnost, ki razkriva in predstavlja smešno plat življenja. V njem ni nobenega podtona sovražnosti, iz njega veje globoka in pogosto prostodušna človeška naklonjenost. Zato – kot piše Carlo M. Cipolla v eseju *Temeljni zakoni človeške neumnosti* – je družbena dolžnost človeka, da ne zamudi nobene priložnosti za prakticiranje humorja.

Zdravje

Pozitiven vpliv humorja in smeha na naše mentalno in telesno počutje dokazujejo rezultati mnogih študij. Humor pomaga, da se bolje odzovemo na stres in negativna čustva pretvorimo v pozitivna; posamezniki, ki se pogosto smeji, redkeje doživljajo negativna čustva, kot so tesnoba, depresivnost in osamljenost. Razprave o učinkih humorja omenjajo blagodejne učinke na kardiovaskularni sistem, znižanje krvnega pritiska, zmanjšanje koncentracije stresnih hormonov, izboljšanje imunskega sistema ter blažje zaznavanje telesne bolečine. Skratka, smeh ugodno vpliva na fizično in duševno zdravje ter medosebne in širše družbene odnose.

- Ali se dovolj smejite?
- Zadajte si nalogo, da vsak dan vsaj enega človeka spravite v smeh!

Načela

Humor uporablja različna izrazna načela, npr. presenečenje, zavajanje, protislovje, dvoumnost, pretiravanje. Rowan Atkinson (Gospod Bean) dodaja, da predmet ali lik postane smešen na tri načine: z nenavadnim vedenjem, na nenavadnem kraju, napačne velikosti.

- Rowan Atkinson, *Laughing Matters*: <https://www.youtube.com/watch?v=lqKqVrBP-so>
- Katera načela so uporabljena v uprizoritvi *O kravi, ki je lajala v luno*?

Ščepci poučnega smeha

- Za vse
Mark Twain, *Priporočila mladini*. <https://www.wheelersburg.net/Downloads/Twain%20Youth.pdf>
Mark Twain, *Nasveti za deklice*. <https://people.freebsd.org/~keramida/advice-to-little-girls.pdf>
- Za odrasle
Carlo M. Cipolla, *Temeljni zakoni človeške neumnosti* (v *Allegro ma non troppo*). Dostopno tudi v angleščini: <http://harmful.cat-v.org/people/basic-laws-of-human-stupidity/>

Opomba

Humor je pogost v knjigah in predstavah za otroke, ki obravnavajo boleče, neprijetne, resne, žalostne, pretresljive, robne ali kako drugače poimenovane problemske teme, da sprostijo razpoloženje in spoznanje uvede skozi (lahkotnejši) smeh. To je lepo razvidno s seznama v zadnjem poglavju gradiv.

Priporočila za skupno branje

Ida Mlakar Črnič

Bibi in Gusti: najboljše zgodbe

Ciper coper medenjaki

Cipercoperček

Čarmelada

Kako sta Bibi in Gusti ozmerjala čas

Kako sta Bibi in Gusti porahljala prepir

Kako sta Bibi in Gusti preganjala žalost

Kako sta Bibi in Gusti prevzijačila hrib

Kako sta Bibi in Gusti sipala srečo

Kako sta Bibi in Gusti udomačila kolo

Kako sta Bibi in Gusti zalivala hišico

Kako sta jo Bibi in Gusti zagodla hudemu mrazaku

Ko hiše zaplešejo

Kodrlajsa in Treskbum Trobenta

Kup zlatega listja

Miška Špela in lev Hvastja (serija aktivnosti in pobarvank za mlajše otroke)

O kravi, ki je lajala v luno

Pravljični sprehod po Ljubljani

Tihomir iz Strahomirja

Tu blizu živi deklica

Zafuclana prejica

Poučne živali

Jana Bauer, *Kako objeti ježa*

Benas Bérantas, *Bavbav*

Cvetka Bevc, *Čivknjeno od začetka do konca*

Marc Boutavant, *Ariol* (serija)

Kristina Brenk, *Prigode kože Kunigunde; Prišel je velikanski lev*

Eric Carle, *Ali ima tudi kenguru mamo?; Zelo lačna gosjenica*

Kitty Crowther, *Jure in Jaka*

Julia Donaldson, *Bi se gnetli na tej metli?; Hudobci; Kaj delajo živali; Poulični mucek; drugo*

Hana Doskočilová, Zdeněk Miler (1921-2011), Kateřina Lovis-Miler, *Krtek* (serija)

Saša Eržen, *Tista o bolhah*

Ezop, *Basni*

Ervin Fritz, *Vrane*

Emily Gravett, *Čudno jajce*

Jacob in Wilhelm Grimm, *Obuti maček; Rdeča kapica; Volk in sedem kozličkov*

Sharon Jennings, *Franček* (serija)

James Joyce, *Maček in vrag; Mačke iz Kopenhagna*

Majda Koren, *Protideževna juha*

Mariasun Landa, *Krokodil pod posteljo*

Joke van Leeuwen, *Čiv!*

Fran Levstik, *Kdo je napravil Vidku srajčico*

Svetlana Makarovič, *Coprniški muc; Čuk na palici; Kokoška Emilija; Kuharica Uharica; Maček*

Mačkurson; Pod medvedovim dežnikom; Rdeče jabolko; Sapramiška; Sovica Oka; Tacamuca; drugo

Fran Milčinski: *Gospod in hruška*

Daniel Pennac, *Ernest in Celestina*

Ela Peroci, *Hišica iz kock; Muca copatarica*

Lilijana Praprotnik-Zupančič (Lila Prap), *1001 pravljica; Dinozavri?!; Ptiči?!; To je ---; Zakaj?; Zmaji?!;*

Živalska abeceda; Živalske uganke; drugo

Toon Tellegen, *Čriček in temačni občutek; Jež in samotni občutek; Jutri je bila zabava; Kitov vrt; Sredi noči; Zabava na luni*; drugo
Joe Todd-Stanton, *Mišek Julijan*
Grigor Vitez, *Zrcalce*

Zabavne živali

Jim Davis, *Garfield* (stripovska serija)
Dr. Seuss, *Lisica Nogavica; Muc Kapuc*
Natacha Godeau, *Maša in medved* (serija)
Kajetan Kovič, *Maček Muri*
Marjan Manček, *Piščanček Pik*
Miki Muster, *Miki* (stripovska zbirka)
Pojte, pojte, drobne ptice, preženite vse meglice: slovenske ljudske otroške pesmice
Thomas Stearns Eliot, *Mačke*
Primož Suhodolčan, *Živalske novice* (serija)
Mélanie Watt, *Vilibald*

Izobčene in brezdomne živali

Hans Christian Andersen, *Grdi raček*
France Bevk, *Luček in njegov škorec*
Céline Claire, *Zavetje*
Biljana S. Crvenkovska, *Nevidna hiša*
Julia Donaldson, *Zverjasec; Zverjašček*; drugo
Katja Gehrmann, *Medved in mali*
Bob Graham, *Mufi*
Victoria Jamieson, Omar Mohamed, *Ko so zvezde razpršene*
Hanna Johansen, *O goskici, ki ni bila dovolj hitra*
Cesc Noguera, *Gospa Marija*
Hilli Rand, *Beli in črni muc*
Chris Riddell, *Otilija in rumena mačka*
Thierry Robberecht, *O volku, ki je padel iz knjige*
Luis Sepúlveda, *O mačku, ki je naučil galebko leteti*
Peter Sís, *Zborovanje ptic*
Steve Small, *Raca, ki ni marala vode*
Catherine Storr, *Lili in neumni volk*
Issa Watanabe, *Pregnanci*

Stare živali

Andrej Arko, *Naš Astor*
Stefan Boonen, *Zadeva z Levom*
Jane Chapman, *Zbogom, medved*
Judy Corbalis, *Ujemi žogo*
Mischa Damjan, *Deček s severa*
Anje Damm, *Obisk*
Jan De Kinder, *Moja babi*
Julia Donaldson, *Hiška, majhna kot miška*
Katja Gorečan, *Gozd spomina*
Stian Hole, *Garmannovo poletje*
Anna Höglund, *O možaku, ki je gradil hišo*
Lilia, *Modra raca*
Kai Lüftner, *Za vedno*
Susan Smith Nash, *Nenavadno potovanje male Ane*

Maša Ogrizek, *Krasna zgodba: ampak zares krasna zgodba o kavi, krofih, doktorju Knjigci, Kodru Klobučniku in ostalih prebivalcih Krasnoграда*
Bárður Oskarsson, *Sploščeni zajec*
Chiara Pastorini, *Barve življenja*
Rachel Piercey, *Mogočni Stari hrast praznuje rojstni dan*
Deb Pilutti, *Stara skala (se ne dolgočasi)*
Gerald Rose, *Tigrova preproga*
Joanne Schwartz, *Starka*
Clare Helen Welsh, *Plima*

Popotne živali

Liliana Bardijewska, *Zeleni popotnik*
Jean de Brunhoff, *Babarjevo potovanje*
Eric Carle, *Petelinček je šel po svetu*
Neža Cerkovnik, *Kje je dedek?*
Suzanne Chiew, *Jazbec in vratolomna pustolovščina*
Pippa Curnick, *Klepetavi medved*
Becky Davies, *Želvetica in morje*
Benji Davies, *Dedkov otok; Kit in babica*
Milan Dekleva, *Mala Alma na veliki poti*
Julia Donaldson, *Polž na potepu na kitovem repu*
Boštjan Gorenc, *Si že kdaj jezdil morskega konjička?*
Anne Hassel, *Na luno in nazaj*
Heinz Janisch, *Pravljичno potovanje Hansa Christiana Andersena*
Alison Jay, *Iskanje včerajšnjega dne*
Christian Jolibois, *Kokoška, ki je želela videti morje*
Saara Kekäläinen, *O kraljični, ki jo je popihala*
Aksinija Kermauner, *Žiga špaget gre v širni svet*
Špela Kuclar, *Deževnikarji: kako postati deževnikar*
Svetlana Makarovič, *Kosovirja na leteči žlički; Mali kakadu*
Anete Melece, *Kiosk*
Saša Pavček, *Rumi in kapitan*
Tone Pavček, *Juri Muri v Afriki*
Andreja Peklar, *Buba; Luna in jaz*
Monica Pierazzi Mitri, *Čudovito potovanje (serija)*
Lilijana Praprotnik-Zupančič (Lila Prap), *Kam gredo sanje*
Bjørn F. Rørvik, *Mala vrla viteza*
Damijan Stepančič, *Zgodba o sidru*
Peter Svetina, *Raznašalka kruha; Spoznal sem te po rdečih nogavicah*
Karen Swann, *Zgodba o kitu*
Bina Štampe Žmavc, *Mižekmiž, mornar sveta*
Rok Tkavc, *Pručka*
Frances Tosdevin, *Medvedka s knjigo*

Zoometniki

Giles Andreae, *Žirafe ne znajo plesati*
David Litchfield, *Medved in klavir*
Svetlana Makarovič, *Mesečinska struna*
Katarzyna Nędzi, *Koko in velika skrivnost*
Jacob in Wilhelm Grimm, *Bremenski mestni godci*